

'Baerne'

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne"

14e jaargang nr. 4 - december 1990

Redaktie : H. Bronkhorst
E.J. Heun-ten Holt
J. Kruidenier
R. Uileman

Typewerk en lay-out : T. Biemans.

Redaktie-adres : E.J. Heun-ten Holt, Bilderdijk-
laan 19, 3743 HR Baarn, tel.
02154 - 18757.

De Historische Kring "Baerne" stelt zich ten doel het bestuderen van en belangstelling kweken voor geschiedenis in het algemeen en van Baarn in het bijzonder. Zij tracht dit doel te bereiken door middel van het organiseren van lezingen, excursies, tentoonstellingen en het uitgeven van een eigen tijdschrift.

Naast deze algemene activiteiten bestaat de mogelijkheid toe te treden tot de volgende werkgroepen:

1. Werkgroep Archeologie
Inlichtingen: J.W.A.A. van der Laan, De Schoener 12,
3742 HD Baarn. Tel. 02154 - 11656.
2. Werkgroep Archiefonderzoek
Inlichtingen: H.M.M. van Vugt, Vollenhovenschans 19,
1324 HS Almere. Tel. 03440-44421.
3. Werkgroep Interviews en Reportages
Inlichtingen: J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet, Prof.
Meijerslaan 10, 3741 XH Baarn. Tel. 02154 -
20161.
4. Werkgroep Oudheidkamer
Inlichtingen: H. Bon
Pinksterbloemhof 1
3742 ES Baarn.

I N H O U D

1. Boek over Baarnse Buitenplaatsen
2. Sigarenzaak aan de Nieuw Baarnstraat 43
3. 't Kabouterhuis aan de Eemnesserweg
4. Een interview
5. Laanstraat-Expositie

o-o-o-o

VAN DE REDACTIE

In dit laatste nummer van de veertiende jaargang geeft Hans Bronkhorst ons een voorproefje van het jongste boek van Thera Coppens: echt een boek om te lezen in deze tijd van lange avonden en korte dagen.

Wie kent niet de sigarenzaak aan de Nieuw-Baarnstraat?

Mevrouw Beeke vertelt ons meer over de geschiedenis ervan.

Mevrouw van der Hage stuit thuis op een vondst die haar iets zou kunnen leren over de geschiedenis van haar huis en zijn bewoners....., maar niet zonder hulp. Wie helpt mee haar vragen te beantwoorden?

Tineke Biemans interviewde mevrouw Jonckheer-Zweerts. Zij vertelt over haar jeugd in Holland-House aan de Generaal van Heutzlaan.

o-o-o-o

Het bestuur en de redactie van de Historische Kring Baerne wensen u allen goede feestdagen en een gelukkig nieuwjaar.

o-o-o-o

Lidmaatschapkosten vóór 1 maart 1991 voldaan:
f 2,50 reductie.

o-o-o-o

BOEK OVER BAARNSE BUITENPLAATSEN.

Als ik naar de aangrijpende muziek luister die de Engelse hofcomponist Henry Purcell, in 1695 op het eind van zijn leven heeft gecomponeerd bij de begrafenis van koningin Mary, denk ik aan Soestdijk, waar zij met haar echtgenoot koning-stadhouder Willem III zo vaak heeft vertoefd. Vooral de mars waarmee deze compositie begint, gaat je door merg en been. Eerder had Purcell zesmaal een verjaardagsode voor zijn vorstin geschreven en de mooiste is die voor haar 33ste verjaardag. Het zou haar laatste verjaardag zijn, want acht maanden later stierf ze aan de pokken.

Over Willem III, de bouwheer van het tegenwoordige Soestdijk, en over Mary, die er zulke mooie tuinen liet aanleggen, wordt boeiend verteld in het jongste boek van Thera Coppens. In dat boek Baarnse Lusthoven en hun bewoners lezen we hoe de Haagse architect Maurits Post opdracht kreeg de vroegere hofstede Soestdijk te verbouwen tot een gerieflijk jachtslot. Afbeeldingen in het boek laten zien hoe dit nieuwe Soestdijk er op het einde van de zeventiende eeuw uitzag.

Behalve over Soestdijk vertelt Thera Coppens over het aangrenzende buiten De Eult, dat honderdtien jaar geleden werd afgebroken, en over Groeneveld, dat in onze tijd zo mooi is gerestaureerd. Ook Drakenburg en Drakensteyn worden onderhoudend besproken.

Beeldende Stijl

Thera Coppens heeft veel archiefonderzoek gedaan en historische literatuur bestudeerd, waarvan in voetnoten verantwoording wordt gegeven. Het is geenszins een droog geschiedkundig werk geworden. Op basis van solide feiten weet zij gebeurtenissen tot leven te brengen. Zoals we uit haar boeken over de Oranjes weten, heeft Thera Coppens een beeldende stijl van schrijven. Een grote verdien-

ste van dit boek is, dat het over de grenzen van ons dorp kijkt. Zo is er veel aandacht voor de betrekkingen van Baarn met Amsterdam.

Het boek is prettig leesbaar door de korte hoofdstukken met titels die de aandacht trekken. Een register stelt ons in staat later een feit snel op te zoeken. De literatuurverwijzingen zijn nuttig voor wie verdere nasporingen wil doen. In de boeken verdient het werk van Thera Coppens een plaats naast het standaardwerk over Baarn van Pluim.

H. Bronkhorst

Thera Coppens: Baarnse Lusthoven en hun bewoners.
 Uitgeverij De Prom, Postbus 1, 3740 AA Baarn.
 ISBN 90 6801 247 9. Prijs f.32,50.
 In Baarn verkrijgbaar bij Boekhandel Den Boer,
 Boekhandel Van de Ven en Boekhandel Open Huis.

DE HOFSTEDEN VAN CORNELIS DE GRAEFF.

De wandeling van de verdwenen Eult naar de hofstede Soestdijk, gaat dwars door het Baarnse bos, dat al zoveel kunstenaars inspireerde. Lodewijk van Deysel wijdde er zijn poëtisch proza aan, M.C. Escher etste de plassen op een herfstig bospad en zelfs de jonge Vincent van Gogh verzuchtte na een wandeling bij zonsondergang door de lanen van sparren en beuken: "Baarn, wat is het daar mooi."

Voor al in de herfst hangt hier een sfeer van voorbijgane dingen, die geen afscheid hebben kunnen nemen. Ze blijven om aandacht vragen, ook al zijn ze onzichtbaar geworden.

Als we op de kaarsrechte Koningslaan uitkomen en aan het eind daarvan het wit van het huidige Pa-

leis Soestdijk zien oplichten, is er enige verbeelding nodig om je op die plaats de oude hofstede van Cornelis de Graeff voor te stellen.

Van de Eult zijn nog enkel, zij het heel vage, afbeeldingen bewaard gebleven. Maar van het oude Soestdijk is er eigenlijk niets concreets. Dat wekt verwondering, vooral nu we weten dat de eigenaar een rijk en machtig burgemeester was: Heer van Zuid-Polsbroek, die op de Herengracht (nr. 216) "in een sierlyk Huys, van binnen kostelijk getimmerd" woonde. Hij zou in zijn vakantie zeker geen genoeg nemen met een primitief onderkomen. Zijn hofstede kan bescheiden van omvang zijn geweest, maar niet armetierig. Terwijl er van het landgoed en de aangrenzende gebieden uitgebreide beschrijvingen bestaan, wordt het huis slechts als "een hofstede gelegen aan Soestdijck" omschreven.

Toch bestaat er een afbeelding, die ons heel dicht bij het raadsel lijkt te brengen. Het is een schilderij, dat waarschijnlijk werd geschilderd door Jacob van Ruysdael en Thomas de Keyser. Op de afbeelding zien we een deftig echtpaar in een door vier paarden getrokken koets op weg naar een tussen de bomen gelegen buitenplaats. Achter de koets rijden twee jongens vergezeld van een voetknecht en twee honden. Drie voornaam geklede heren poseren op een heuveltje langs de weg. Dit doek, dat zich in de National Gallery in Dublin bevindt, is inderdaad afkomstig uit de nalatenschap van de familie De Graeff. Op een oude inventarislijst vinden we een beschrijving, die volgens sommige onderzoekers op dit schilderij betrekking heeft: "1 groot stuck waarin de heer burgemeester Cornelis de Graeff met desselfs huysvrouw Catharina Hooft en beide haare sooen dheeren Pieter en Jacob de Graeff noch jongh sijnde".

Waarschijnlijk is het afgebeelde huis de hofstede Soestdijk. Toch blijven er vragen zoals: Als het huis werkelijk Soestdijk is, waarom staat dat dan niet duidelijk op de inventarislijst vermeld? Waarom heeft De Graeff het huis niet duidelijker

Cornelis de Graeff. (1599-1664) burgemeester van Amsterdam en zijn echtgenote Catharina Hooft (1618-1691). De Graeff kocht grote stukken grond ten zuiden van Baarn. Hij bouwde er een buitenplaats die de kern zou vormen van het latere Soestdijk.

laten schilderen, zoals gebruikelijk was? En wat doen die drie naamloze heren daar op dat heuveltje langs de weg?

Het vijf ramen brede, twee verdiepingen tellende huis op het doek zou net zo goed een niet bestaand decor kunnen zijn. Ruysdael was immers bekend om het schilderen van fantasielandschappen?

De oude hofstede geeft zijn geheimen niet prijs...

"ZO LEIT DIE JEUGD DEN EERSTE STEEN"

Cornelis de Graeff (1599-1664) was jong getrouwd met Geertruid Overlander, dochter van de schatrijke Volckert Overlander, Heer van Purmerland en Ilpendam. Te Ilpendam had Cornelis' schoonvader een kasteel laten bouwen, dat later in het bezit van de familie De Graeff zou komen. Negen weken na het huwelijk overleed Geertruid.

Daarna huwde de weduwnaar de negentien jaar jongere, temperamentvolle Catharina Hooft (1618-1691), dochter uit het bekende Amsterdamse burgemeestersgeslacht en nicht van de overleden Geertruid.

Catharina werd door haar ouders beschouwd als een wonderkind: ze kwam te wereld toen haar moeder al eenenveertig was, een in de Gouden Eeuw merkwaardig hoge leeftijd om een baby te krijgen.

Iedereen die belangstelling heeft voor de schilderkunst van de zeventiende eeuw, kent het schilderij van Frans Hals Minne met kindje, dat zich in het Staatliches Museum te Berlijn bevindt. Maar niemand realiseerde zich, dat het hier de eerste bewoonster van de hofstede Soestdijk betreft:

Catharina Hooft. Het is een grote verdienste van S.A.C. Dudok van Heel dat hij in 1975 de identiteit van de geportretteerde wist te achterhalen. Het kleine meisje dat nog geen twee jaar oud was, is als een volwassen dametje gekleed. Ze zit op de arm van haar min en draagt een jurkje van glanzende brokaatzijde, een kanten hoofdkapje, kraag, manchetten en een z.g. borst. In haar hand houdt ze een zilveren rammelaar met belletjes, die op de inventarislijst van de familie De graeff wordt genoemd.

Net als alle geportretteerden van de Haarlemse meester, kijken Catharina Hooft en haar min ons vrolijk aan. Ondanks het stijve jurkje maakt de peuter een levendige indruk en haar eigenzinnig kinnetje verraad al iets van haar karakter.

Cornelis en Catharina De Graeff hadden de grond bij Baarn al in 1638 gekocht, maar de bouw of verbouwing van de hofstede begon pas in 1650. Diezelfde winter werd hun nieuwe buitenplaats bijna onherstelbaar verwoest door de hevige stormen die ons land teisterden. Eind januari stond de binnenstad van Amsterdam geheel blank en de burgemeesters moesten per roeibootje naar hun toch al zo bouwvallig stadhuis op de Dam. De Eem trad buiten haar

Op het wereldberoemde schilderij van Frans Hals staat Catharina Hooft, de eerste bewoonster van Soestdijk, als tweejarige afgebeeld met haar min.

oevers, de dijken begaven het en het water overspoelde Baarn en omstreken. Midden-Nederland was één grote waterplas. Toen het water zakte was de ellende nog niet geweken; het begon te sneeuwen. En niet zo'n beetje. De begrafenis van Willeml, die op 5 maart zou plaatsvinden, moest worden uitgesteld omdat de straten van Delft onbegaanbaar waren.

Toch kwam de lente, al was het laat. En toen het land rond Soestdijk gedroogd was in de zon, trokken Cornelis en Catharina naar Baarn. De arme burgers, die tijdens de overstroming have en goed hadden verloren, waren blij met de werkgelegenheid die de Amsterdamse burgemeester bood. Er werd druk gewerkt aan de sier-en moestuinen.

Burgemeester De Graeff, die alom bekend stond om zijn intellectuele gaven-hij schreef Latijnse verzen, sprak niet alleen Frans, Duits en Engels maar ook Grieks, Hebreeuws, Chaldee en zelfs Syrisch- werd in deze tijd door de prinses van Oranje benoemd tot lid van de voogdijraad van de kleine prins Willem.

Maar het was niet de prins van Oranje die door Cornelis werd uitverkoren om de eerste steen te leggen van het nieuwe, door Jacob van Campen ontworpen Amsterdamse stadhuis. Zijn zesjarige zoon Jacob de Graeff trad met een ziveren troffel (speciaal door Johannes Lutma ontworpen) naar voren om samen met andere burgemeesterszonen de eerste, witmarmeren steen in de zuidoosthoek van het gebouw te metselen.

Alle hooggeplaatsten en ook Jacob van Campen waren er bij aanwezig. De dichter Joost van den Vondel schreef er een lang gedicht over:

'Op hunne borst, in goud gesneeën.
 Zo leit die jeugd den Eerste Steen
 Van 't Raadhuis, dat met Raad en Daad,
 Verstreckt een zenuw van de Staat.'

SIGARENZAAK AAN DE NIEUW BAARNSTRAAT 43

Al eerder is mij gevraagd of ik de datum weet waarop de sigarenzaak aan de Nieuw Baarnstraat 43 gesticht is. Precies weet ik die datum niet, maar er zijn wel een paar punten waardoor ik ongeveer het jaar kan schatten, waarop mijn vader, Willem Cornelis Beeke, de winkel onder aan de Sophialaan hoek Nieuw Baarnstraat begonnen is.

Het lag oorspronkelijk niet in zijn bedoeling om winkelier te worden, want hij was bij mijn grootvader, Jan Beeke, werkzaam in diens bouwbedrijf op de Sophialaan. Als dienstplichtig militair liep hij evenwel een acute rheuma op met als gevolg een wondje aan een hartklep. Op doktersadvies zocht hij toen een andere bestaansmogelijkheid.

Aangezien er zeer goede relaties waren met het dorp Veenendaal (mijn grootvader's tweede echtgenote was een Veense en haar broers waren bevriend met de directeuren van de sigarenfabriek "De Nijverheid", later "Ritmeester" geheten) werd besloten om bij mijn grootouders aan huis een depôt van hun sigaren te beginnen en te zien of de verkoop zou lukken.

Het grote voordeel was, dat mijn grootvader veel villa's en andere huizen bouwde (want Baarn was rond de eeuwwisseling zeer in opkomst) en zowel mijn grootvader als mijn vader daardoor met veel mensen in aanraking kwamen. Dat zal er ongetwijfeld aan meegewerkt hebben dat er aan gedacht kon worden om een winkel te beginnen.

Nu weet ik niet of de winkel op de hoek van de Sophialaan toen al bestond. Ik weet, dat de kleermaker G. Salomons in het huis gewoond heeft en zijn vrouw er koffie en thee verkocht, maar dat hoeft niet in die winkel geweest te zijn. Wel is mij altijd verteld dat mijn grootvader de beide winkels nr. 41 en 43 gebouwd heeft.

Mijn vader moet begonnen zijn na 1900, want in die tijd was hij nog bij mijn grootvader werkzaam, zoals blijkt uit een foto van de Eembrug, waarop hij

samen met een broer van mijn moeder voorkomt terwijl zij werkzaamheden daaraan verrichten.

In ieder geval vóór december 1910 want toen trouwden mijn ouders en woonden toen in de Laanstraat, waar zij winkel en woonhuis hadden overgenomen van de heer Daniëls, maar de winkel aan de Nieuw Baarnstraat zonder woonhuis was het filiaal.

Er bestaan foto's uit 1909 van een oud-hollands marktpein in het Oranjepark waar mijn vader ook zo, n aardig tabakszaakje heeft met fraaie borden waarop de burgers in oud-hollandse letters uitgenodigd worden om de waren te komen kopen. Toen zal de winkel aan de Nieuw Baarnstraat al wel gefunctioneerd hebben, naar ik aanneem.

Mogelijk zijn er oude gidsen van Baarn, waarin een advertentie staat opgenomen, zoals die uit 1910.

Aan de hand daarvan zou een vroegere advertentie opgespoord kunnen worden. het nummer van de winkel kan dan evenwel luiden: Nieuw Baarnstraat hoek Sophialaan 147a. Misschien zijn er ook nog wel oude telefoongidsen. De advertenties van de gids 1910 hebben evenwel geen nummers boven de 199 en wij hadden 268 zodat er toen misschien een serie nieuwe aansluitingen is gekomen. Dit nummer staat vermeld op een reclameplaat, door mijn vader getekend, waarop twee foto's voorkomen van het ex-en interieur van de winkel. Naast winkelier was mijn vader ook verzekeringsagent en verzorgde hij voor particulieren de boekhouding. Het interieur schijnt niet veel veranderd te zijn, maar de etalages waren niet afgesloten maar er hingen lage havannakleurige gordijntjes, zodat het uitzicht naar buiten en naar binnen vrij was, er werden alleen tabaksproducten en daarmee in verband staande artikelen verkocht.

Mijn vader stierf plotseling in april 1912. Het filiaal aan de Laanstraat is toen van de hand gedaan en mijn moeder kwam zolang met mij, een negen weken oude baby, bij mijn grootouders want het woonhuis bij de Nieuw Baarnstraat zou vrij komen. In die tijd heeft een zoon van een der Veenendaalse directeuren de zaak draaiende gehouden. Tot 1936, toen de winkel in andere handen overging, heeft

een zuster van mijn moeder altijd de in- en verkoop van de artikelen verzorgd. Mijn herinnering aan de sigarenwinkel is er voornamelijk een van de geur van de cederhouten kistjes, waarin de dure merken verpakt waren. Daar rook het speciaal 's zondags naar, als de winkel de hele dag gesloten was.

De sigaren en sigaretten mochten oorspronkelijk los verkocht worden, evenals de tabak. de sigaren zaten in bundels in de kistjes, bijeengehouden door een geel lint, vandaar mijn 's zondags bezoek in de winkel om te kijken of er mooie gele lintjes in de lade lagen, op andere dagen mocht ik er niet komen.

Toen de tabaksaccijns werd ingevoerd was het uit met de losse verkoop van tabak en sigaretten. Alleen de sigaren die per stuk waren gebanderolleerd mochten los verkocht worden, de zegels op de kistjes mochten niet verbroken worden voor losse verkoop. Het woonhuis heeft oorspronkelijk deel uitgemaakt van het woongedeelte achter nr.41. Of het al in tweeën bewoond werd voordat de winkels er voor zijn gebouwd weet ik niet. In ieder geval was nr 43 oorspronkelijk eigendom van de heer G.Salomons.

Toen ik klein was woonde er een groot gezin (Jorissen) naast ons. Het huis was heel raar in gedeeld want zij hadden hun bovenverdieping boven onze benedenverdieping en wij die boven hun. Daar is naderhand een verandering in gekomen. Onze trap werd dichtgemetseld en er kwam een nieuwe, die de vrije doorgang van de gang uit naar de winkel afsloot, zodat we nu altijd via de kamer moesten gaan.

Aangenomen moet worden, dat er een deur in het midden heeft gelegen aan de kant van de Nieuw Baarnstraat. De daar achter liggende gang is bij pand 41 getrokken en bij 43 werd een gang gemaakt door een houten wand die dus een stuk van de kamers (of kamer want die kan ook nog door een houten wand met schuifdeuren in twee stukken verdeeld zijn) af nam. Er moet vroeger een waranda aan de kant van de Sophialaan geweest zijn. Later was daar een serre die nu ook niet meer bestaat.

Aan het oorspronkelijk huis moet tweemaal een stuk aangebouwd zijn. Er waren namelijk twee trappen naar

de zolder die op ongeveer anderhalve meter van elkaar af lagen. De muur was op de zolder niet doorgebroken. Naderhand is dat veranderd en was er één trap. Om het huis lagen putten, die niet te zien waren omdat er aarde over lag. Mijn moeder zakte er een keer door, er bleek een houten deksel op te liggen. 't Liep gelukkig goed af. Bij het verwijderen van struiken kwam er ook een keer een put te voorschijn en bij de serre werd ook een put aangetroffen. En dat alles op zo'n klein oppervlak. Op de hoek in de tuin stond een dikke kastanjeboom die het binnen erg donker maakte en die in de tijd dat de kastanjes rijp waren, voor veel overlast zorgde omdat de jongens die er dan met stenengooien uit probeerden te krijgen, waardoor de serrerruiten ook niet gespaard bleven. Rooien was toen de enige oplossing.

Er bestaat een ansicht van de Nieuw Baarnstraat genomen in de richting van de Eemnesserweg, daarop is nog net een stukje tuin te zien met een toegangshekje en de flauwe bocht naar de Sophialaan. (Baarn in oude ansichten 2) Het onderschrift is niet helemaal juist volgens mij. De tuin rechts lag op de hoek van de Turfstraat. Vergelijk ook Baarn deel 1 blz.33. Het pand van firma Gielen was ter hoogte van de twee mannen die op de kaart staan. Hier wordt ook het jaartal 1904 genoemd toen de winkels 41 en 43 er dus nog niet waren, voor zover ik dat kan bekijken.

J.H.A.Beeke

o-o-o-o

't KABOUTERHUIS AAN DE EEMNESSERWEG

Bij een opruiming van het tuinschuurtje deze zomer viel mijn oog op een plankje van 20x50 cm. Meer dan twintig jaar geleden stond ik hier met dit zelfde plankje in mijn handen te twijfelen; weggooien of niet? Maar omdat het een gaaf stukje grenenhout was en ook omdat het een nauwelijks leesbaar handschrift droeg mocht het toen blijven. Nu vroeg het plankje opnieuw de aandacht, wat had het te vertellen? Het opschrift was inmiddels volledig onzichtbaar onder een dikke laag zwart stof met spinrag die zich echter gemakkelijk liet verwijderen. De onderstaande tekst kwam aan het licht:

ANNEKE BORST

Gedipl. Spraakleerares liplexen

Spreekuur: Vrijdags van 11-1

Wie was Anneke Borst? Ons huis, Eemnesserweg 72, is vroeger een kinderpension geweest. In de composthoop in de achtertuin vond ik ooit twee zware gietijzeren stempels die gebruikt waren om aluminium steunzolen voor kindervoetjes in de gewenste vorm te persen. Was Anneke Borst betrokken bij de zorg voor gehandicapte kinderen?

De tekst, in witte letters op een donkergroene achtergrond is gesteld in de spelling volgens De Vries en Te Winkel welke in 1934 werd gewijzigd; aanvankelijk alleen voor het onderwijs. Een jeugdige spraakleerares zou in die tijd hoogstwaarschijnlijk de nieuwe spelling gebruiken. Het opschrift zou dan vóór 1934 geschilderd moeten zijn. En mejuffrouw

Borst zal toen nog geen 30 jaar oud geweest zijn want oudere dames gaven destijds hun voornaam niet zo gemakkelijk prijs. Als ze nog leeft zal ze nu rond de 85 jaar oud zijn.

Deze bespiegelingen werden afgebroken door een nadere ontdekking: De huidige tekst was over een ander opschrift heen geschilderd! In, of beter onder de donkergroene achtergrond waren de contouren van andere letters vaag te onderscheiden. Er stond:

Zó werd het huis aan de Eemnesserweg 72 genoemd toen het nog een kinderpension was. Met de komst van Anneke Borst is die naam klaarblijkelijk verdwenen.

Het bordje vertoont sporen die er op wijzen dat het aan een paaltje was vastgespijkerd. Het zal dus in de voortuin aan de Eemnesserweg 72 gestaan hebben. Er moeten nog mensen leven die dit bordje hebben gekend. Om hun herinnering te activeren zijn de opschriften hier weergegeven zo werkelijkheidsgetrouw als maar mogelijk was. De scheve dwarsbalkjes in A, E en H zijn typerend voor het begin van deze eeuw. Wie over deze opschriften iets wil vertellen kan rekenen op de belangstelling van,

J.C.H. van der Hage
Eemnesserweg 72
3741 GB. Baarn
tel: 02154-15068

EEN INTERVIEW

Tijdens een interview, vertelde mevr. Jonckheer-Zweerts ons iets over haar leven.

Mevrouw begint met te vertellen hoe het gezin Zweerts in Baarn is komen wonen.

Haar ouders woonden de eerste jaren van hun huwelijk 's zomers in Bosch en Duin en 's winters in Amsterdam.

Daar er geen lagere school was in Bosch en Duin verhuisde de familie in 1912 naar Baarn.

Zij betrokken het "Holland-House" aan de Generaal v. Heutzlaan 6, waar momenteel de vereniging van Spierdystrofie haar onderkomen heeft.

De vorige bewoners van deze villa waren de familie Hacque. Het huis had toen nog niet zijn twee "pukkels" zoals mevrouw deze uitbouwsels aan de villa noemt.

Haar ouders hebben het huis in de tegenwoordige hoedanigheid laten verbouwen. De verbouwing werd uitgevoerd door de Baarnse architect Van Epen.

Tijdens de verbouwing, weet mevrouw zich te herinneren, kreeg de familie een onderkomen bij de destijds in Baarn gevestigde chirurg Rotgans. Een onderkomen elders heeft de familie nog een keer moeten betrekken tijdens de oorlog 1940-1945, toen het huis door de Duitsers werd gevorderd en met de bevrijding waren er de Engelsen ingekwartierd.

Het "Holland-House" heeft een typische landhuisstijl, vele huizen werden rond de eeuwwisseling zo gebouwd.

Het is ruim, fraai en vrij gelegen in lommerrijke tuinen.

Zoals u op de foto kunt zien, de aangebouwde "pukkels" gaven het huis de wijde vorm, en de zitkamer links aan de voorkant en de eetkamer rechts werden daarvoor veel ruimer.

Vanuit deze kamers had je uitzicht op de schitterend aangelegde borders.

Voor het onderhoud en nog andere werkzaamheden had de familie een alleraardigste en trouwe tuinman: Teus Ravenhorst.

"Aan Teus kon je alles vragen en hij wist alles, althans in mijn kinderogen." zegt mevrouw bij de herinnering aan deze tuinman.

"Hij verzorgde niet alleen met veel liefde de tuin, maar deed ook vaak boodschappen voor moeder en poets- te 's morgensvroeg onze schoenen. Om tien uur dronk hij altijd met de twee dienstmeisjes een kopje koffie in de keuken," gaat mevrouw verder.

Deze twee meisjes completeerden het personeelsbestand en zij woonden intern.

Teus was, zolang de familie Zweerst in "Holland-House" woonde, in dienst en dit was heel lang, wel éénenvijftig jaar! Toen hij dan ook zijn gouden huwelijksfeest vierde, was de familie Zweerts op dit vrolijk feest aanwezig.

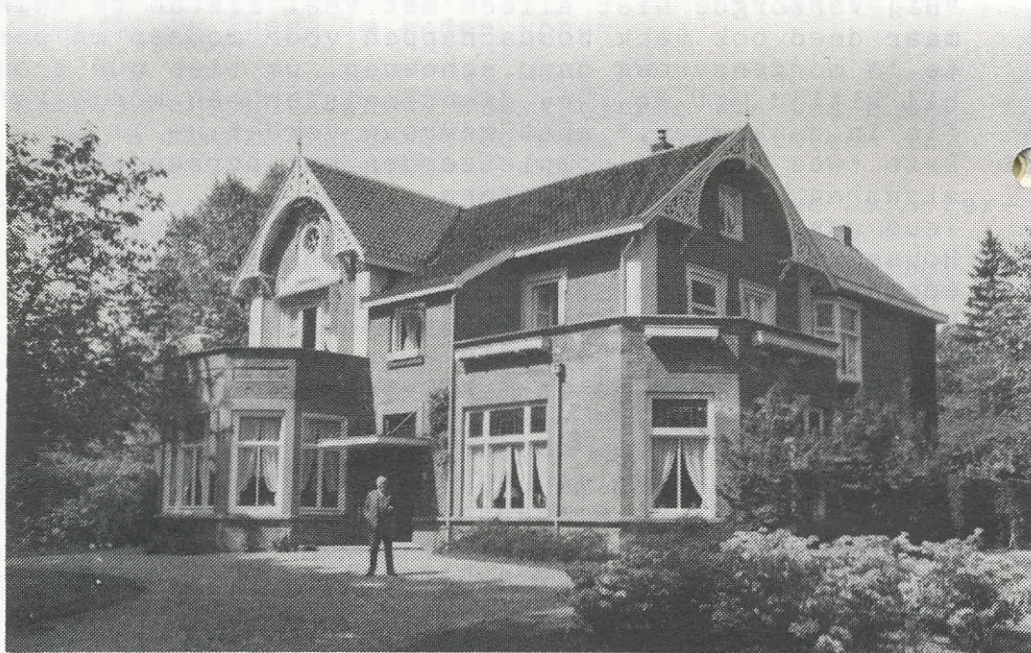
Nog even over de tuin: mevrouw zegt dat tuinieren haar grootste hobby was en samen met haar vader kon zij uren buiten doorbrengen. "We hadden zelfs een rotstuin aangelegd en de stenen kwamen overal vandaan", zegt ze mijmerend bij deze opborrelende herinnering.

En herinneringen blijven komen," zoals"...vertelt mevrouw verder.

"In de tuin was volop ruimte om te spelen, meestal aan de achterkant van het huis, want daar was ook de kinderkamer gelegen. Er stond een klimrek, van mijn grootmoeder gekregen, en daarnaast een hoge paal om in te klimmen. Na school hadden wij met alle vrienden en vriendinnen daarvan veel plezier. Als we uit school kwamen werd er eerst met moeder in de zitkamer (dus aan de voorkant) een kopje thee gedronken. Door de vele ramen zagen we de paardetram langs komen, die van Soest naar het station van Baarn reed. Met mooi weer zagen we het open rijtuig met twee paarden ervoor van Koningin Emma het bos in rijden, om zo de kortste en mooiste weg naar Paleis Soestdijk te nemen. Achterin zat dan de oude Koningin, altijd te herkennen aan het mooie kanten kapje op het hoofd.

Niemand mocht dan te paard het bos in, zelfs niet met de fiets dacht ik."

Mevrouw is blij dat haar ouderlijk huis er nog staat. "Er zijn zoveel mooie huizen karakteristiek voor Baarn verdwenen." zegt ze.

Voorkant Holland-House.

Bij het aanbreken van de schoolleeftijd is mevrouw naar de N.B.S. gegaan en zij kwam in de eerste klas bij juffrou v. Rossum. Mijnheer Broekhuizen was in die tijd het hoofd van deze school.

Na de lagere school ging mevrouw met meerdere vriendinnen naar de meisjeskostschool "Middenbosch". Deze stond waar nu de muisjes-fabriek van de Ruyter gevestigd is. Het waren twee grote gebouwen gelegen in een Beukenbos. Het ene gebouw was de school met vijf klassen en daarnaast stond een groot woonhuis

Kostschool "Middenbosch"

Tuinman Teus Ravenhorst (rechts)

waar ongeveer dertig meisjes intern woonden, wier ouders in Indië op Java of op Sumatra woonden. Omdat daar toen nog geen middelbare scholen bestonden, werd de jeugd naar Holland gestuurd. Toen echter in 1923 het nieuwe schooljaar begon op "Middenbosch", bleken heel veel meisjes zich te hebben laten inschrijven voor het Baarns-Lyceum. "Middenbosch" werd gedwongen zijn poorten te sluiten. Bij deze overgang heeft mevrouw haar vijfde en laatste klas als "toehoorder" doorgebracht. "Toehoorder" betekende dat men geen examen mocht doen omdat men onvoldoende onderwijs had genoten in de exacte vakken, de nadruk op "Middenbosch" lag meer op taalkennis. Na de schooltijd verandert er veel in een mensenleven. Mevrouw Jonckheer, toen nog juffrouw Zweerts, trouwde na verloop van tijd en vertrok naar Indië. "We hebben het daar goed gehad, maar er ook nare tijden meegemaakt tijdens de oorlog en als ik het moeilijk had dan ging ik in gedachten terug naar het dorp van mijn jeugd en stelde me voor dat ik door het lommerrijke Baarnse Bos wandelde....." Vele vele jaren later is mevrouw Jonckheer-Zweerts teruggekeerd in ons Baarn.

Tineke Biemans.

o-o-o-o

LAANSTRAAT - EXPOSITIE

"Ach, kijk nou toch, daar op die foto, dat is m'n zuster, hoe lang zou dat geleden zijn..... toch wel gauw een jaar of....."

"Kijk, dat is de bioscoop, Flora, je weet wel, waar nu het Kruidvat zit."

"Wat een prachtige voortuinen, wat zou daar mee gebeurd zijn?" "Weet je dat niet? Die zijn ont-eigend om trottoirs aan te leggen, in 1919."

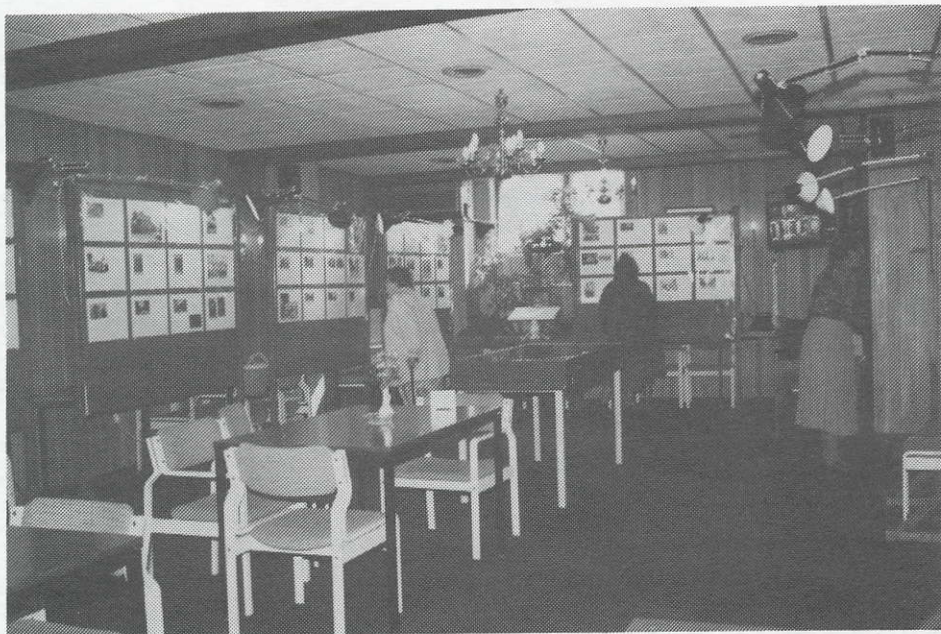
Flarden van gesprekken die te horen waren op de tentoonstelling over de Laanstraat. Een tentoon-stelling die, ter gelegenheid van de renovatie en heringebruikneming van de Laanstraat, door de Historische Kring Baerne was ingericht in De Deel van Hotel de Promenade. Het septemberzonnetje werkte mee en, aangetrokken door de feestelijke activiteiten georganiseerd door de Winkeliers-vereniging, combineerde het publiek een kijkje in de vernieuwde Laanstraat (Laanstraat-Promenade) met een bezoekje aan de fototentoonstelling. De Laanstraat, genoemd naar Mr. J.C.G.C. Laan die van 1858 tot 1867 Burgemeester van Baarn was, heeft zich in de afgelopen honderd jaar mogen ver-heugen in een brede publieke belangstelling. Rond 1800 heette de Laanstraat Holleweg en vorm-de via de Brink en Hoofdstraat een Zuid-Oost Noord-West verbinding tussen Amersfoort en Amsterdam. Na aanleg (1874) van de spoorweg Amersfoort - Amsterdam die over Baarn liep ontwikkelde de Laan-straat zich naar het Zuid-Westen, richting station en Amsterdamsstraatweg. De Laanstraat als slag-ader van het dorp. De oudste (bedrijfs) panden zijn de winkels gevestigd "onder de rieten dak-jes" die verschillende malen flink te lijden heb-ben gehad: op 17 juni 1908 kwamen ze deels onder water te staan door een wolkbreuk. In 1950, ook in juli, werden de daken verpletterd door de val van een grote kastanjeboom. Het meest markante pand aan de Laanstraat is ongetwijfeld de villa

Mes Délices geweest, dat plaats heeft moeten maken voor het Gemeentehuis. In 1924 had de Laanstraat al enige allure als winkelstraat. De toenmalige winkeliersvereniging richtte een tentoonstelling annex winkelbeurs in om bekendheid van hun bedrijven (en de omzet) te vergroten.

Een gezellige drukte zal het geweest zijn rond Laanstraat. Wielerrondes werden gehouden rondom de Brink, milieu-demonstraties (toen al) bij het gemeentehuis tegen een rattenplaag in de Eem, rijen wachtende mensen voor de bioscoop. Statige panden, volop horeca, bedrijvigheid en gezelligheid. Wie herinnert zich nog de bijbelschool waar nu het filiaal van de AMRO staat, of de "steeg van Nagel", thans doorgang naar het grote parkeerterrein. Een gebeurtenis van plaatselijke en nationale betekenis was de ondertrouw van Beatrix en Claus in 1966.

In 1974 is de Laanstraat grondig gerenoveerd. Gewerd naar een "eigentijds" aanzien volgens normen van de moderne tijd. ook toen volgde een feestelijke heropening en een overzichtstentoonstelling. Over de vraag of de moderne Laanstraat-Promenade met z'n strakke winkelpuien mooier, gezelliger, levendiger is dan de ouderwetse Laanstraat, zullen voor- en tegenstanders het wel nooit eens worden. Feit is wel dat de roep om meer efficiency, veel prachtige huizen verdwenen zijn. Alleen nog te bezichtigen op foto's van de Historische Kring Baerne. Maar dat veel Baarnaars nog steeds grote belangstelling hebben voor de nostalgische romantiek uit het verleden, bewijst wel de grote toeloop naar tentoonstellingen die de Kring organiseert, zoals deze over de Laanstraat, die binnen een week circa vijfhonderd bezoekers trok.

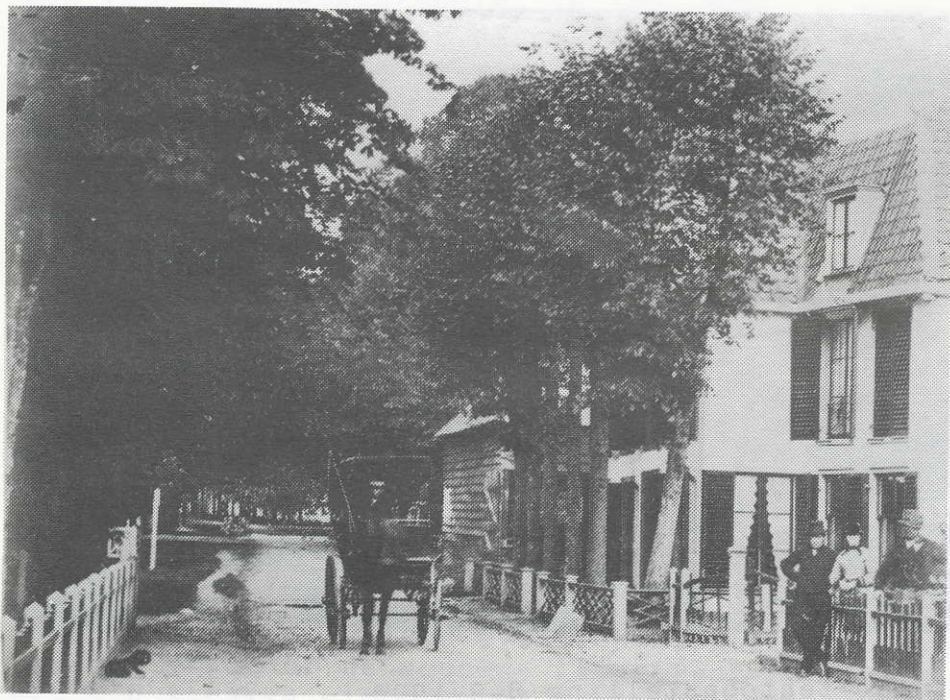
R.Uileman.

Laanstraat-tentoonstelling 8-9-1990

MEDEDELING

Op 8 en 9 maart 1991 "Open Huis" in de Oudheidkamer onder het gemeentehuis met een expositie van: fotos, ansichtkaarten en voorwerpen.
"Van Tolhuis en Zuidereind tot Bisschopswaai".

Amsterdamse Straatweg +1900
Rechts Hotel Groeneveld
Zoals op de foto te zien is ,is de weg nog niet
geplaveid.

Foto geschonken door T. de Ruig.

Dagelijks Bestuur van de Historische Kring "Baerne"

Voorzitter : Mr. C.C.M. Collard
Secretaris : F. Muts-Snel
Penningmeester : E. v.d. Steeg
Secretariaat : F. Muts-Snel, Gaslaan 41, 3741 WJ
Baarn. Tel. 02154 - 17526.
Ledenadministratie : N. Kuyt-Smit, Van Wassenaerlaan
16, 3742 AH Baarn.

De lidmaatschapskosten van de H.K. "Baerne" bedragen:

f 35,-- per jaar per gezin
f 25,-- per jaar voor een individueel lid
f 12,50 per jaar voor een jeugdlid (14 t/m 18 jaar)

Postadres van de H.K. "Baerne" : Postbus 326
3740 AH Baarn

Bankrekeningnummer : 30.47.28.292

Postbanknummer : 4192133

"Baerne" verschijnt viermaal per jaar.

Losse nummers à f 3,-- verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit,
Van Wassenaerlaan 16, 3742 AH Baarn.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, micro-
film of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schrifte-
lijke toestemming van de redactie.